

Nr 184.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan staten och Stockholms stad rörande förvärv för staden av kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

1:o) **Försäljning av kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm.** I propositionen nr 168 har Kungl. Maj:t (punkt 1, s. 2—17 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 21 mars 1952) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett vid statsrådsprotokollet fogat förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående tomterna nr 1 och 2 inom kvarteret Beridarebanan i Stockholm; Kungl. Maj:t obetaget att vidtaga de smärre jämkningar i avtalet som kunna visa sig erforderliga och om vilka överenskommelse kan komma att träffas.

Genom beslut den 19 januari 1951 förordnade Kungl. Maj:t, i anledning av en av Stockholms stadskollegium gjord framställning, f. d. generaldirektörerna O. H. Malmberg och H. V. Leo att företräda staten vid förhandlingar med representanter för Stockholms stad rörande den reglering av kronans markinnehav inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm, som kunde föranledas av förestående revision av stadsplanen för nämnda stadsdel, samt att inkomma med de förslag, till vilka förhandlingarna kunde föranleda.

Med skrivelse den 29 november 1951 ha statens förenämnda representanter överlämnat ett förslag till avtal mellan staten och Stockholms stad rörande försäljning till staden av tomterna nr 1 och 2 i kvarteret Beridarebanan mot en köpeskilling av 13 miljoner kronor.

Avtalsförslaget har såsom bilaga fogats vid propositionen (Bilaga 1).

Stockholms stadsfullmäktige ha den 17 mars 1952 för stadens del godkänt avtalsförslaget.

Beträffande kvarteret Beridarebanans areal, bebyggelse och användning m. m. ha i propositionen lämnats vissa uppgifter, vartill torde få hänvisas (s. 3—4).

I vad angår försäljningsfrågan ha representanterna för Stockholms stad sammanfattningsvis konstaterat, att kvarteret Beridarebanan bör vara i stadens hand om en fullgod stadsplan för området mellan Hötorget och Sveaplatsen skall kunna upprättas, och att denna stadsplan måste föreligga redan år 1952, så att tomtmarken i detta kvarter och i kvarteret Grytgjutaren kan tagas i anspråk för nybebyggelse. En nybebyggelse i dessa

kvarter måste nämligen igångsättas redan åren 1952 och 1953 för att tunnelbanebygget skall kunna genomföras i avsedd takt, vilket i sin tur vore nödvändigt bl. a. för att bostadsexploateringen icke skall behöva avstanna. Projekteringen av den nya bebyggelsen måste av allt att döma igångsättas redan innan stadsplanen antagits, och sådana förberedelser göras för byggnadsarbetena, att dessa kunde igångsättas omedelbart efter det att stadsplanen fastställts. Arbetet med provisoriska gatanordningar måste samordnas med husbyggena. Endast om staden i egen regi svarade för genomförandet torde ett så pressat program kunna gå i lås. Såväl för stadsplanläggningen av det här ifrågasvarande området som för genomförandet av tunnelbanebygget i den takt, som stadens utveckling kräver, vore det alltså en nödvändig förutsättning att staden själv är ägare till kvarteret Beridarebanan.

Statens representanter ha i frågan huruvida kronan må avhända sig kvarteret Beridarebanan till en början anfört följande:

Behovet av lokalutrymmen i Stockholm för statliga ämbetsverk och institutioner är stort och ständigt växande. Erinras må, att byggnadsstyrelsen för civila ämbetsverk och kommittéer i Stockholm för närvarande hyr lokaler för en årlig hyra av omkring två miljoner kronor. Härtill kommer den förhyrning som sker genom de affärsdrivande verken och de militära myndigheterna. Uppenbart torde därför vara, att kronan såsom regel icke bör avhända sig den mark den nu äger, såvida marken icke genom stadsplan disponerats för bostadsändamål eller annan användning, som förutsätter exploatering. Detta gäller alldeles särskilt centralt belägen mark inom staden. Vad särskilt angår kvarteret Beridarebanan kommer härtill, att tidpunkten för en försäljning just nu i så måtto är för kronan oläglig, att, såsom närmare kommer att framgå av det efterföljande, kronan torde ha kunnat undgå nybygge och därmed förenade kostnader för de i kvarteret förlagda statsinstitutionerna ytterligare omkring 15 år.

Å andra sidan torde staden för lösandet av de för dess kommunikationsväsen och utveckling betydelsefulla frågorna om tunnelbanan och Nedre Norrmalms reglering vara försatt i ett mycket prekärt läge och i stort behov av att kunna disponera över särskilt kvarteret Beridarebanan, som i berörda hänseende intar en nyckelposition. Det torde också med visst fog kunna göras gällande att, efter en reglering av den stadsdel varom är fråga, Beridarebanan lämpar sig mera för bebyggelse för kommersiella och liknande ändamål än för uppförandet av byggnader för ämbetsverk eller andra statliga institutioner.

Statens representanter framhålla vidare, att de ha vägt kronans och stadens intressen mot varandra, och därvid funnit sig böra tillstyrka, att kronan, för att bidra till en lösning av förevarande för rikets huvudstad betydelsefulla problem, till staden överlåter kvarteret Beridarebanan mot den köpesumma och under de villkor i övrigt, som kunna finnas skäliga.

För bestämmande av köpeskillings storlek ha parterna enats om att hos byggnadsstyrelsen och stadens fastighetskontor hemställa om dessa verks medverkan i syfte att som underlag för en värdering få vissa frågor utredda. I anslutning härtill ha statens representanter framhållit, att det även med den sålunda erhållna utredningen som grund givetvis innebär stora svårigheter att fastställa en köpeskillning för ett byggnadskvarter av

det särskilt framträdande läge varom här är fråga. Statens representanter ha emellertid, med beaktande såväl av den gjorda utredningen och på andra sätt inhämtade upplysningar som övriga föreliggande omständigheter, slutligen funnit sig böra till antagande förorda en köpeskilling för de båda tomtarna i kvarteret Beridarebanan av 13 miljoner kronor, varvid de bland annat utgått från en möjlig bebyggelse rymmande 29 700 m² våningsyta. Beloppet vore att anse som ett nettovärde. Tillägg av lösen för till gatubreddning avstådd mark och avdrag av gatumarkersättning och gatubyggnadskostnad eller kostnader för rivning av befintliga byggnader skulle alltså icke förekomma.

Beträffande övriga köpevillkor torde få hänvisas till propositionen (s. 8—10).

I ärendet ha yttranden avgivits av överståthållarämbetet, byggnadsstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket (s. 10—15).

Överståthållarämbetet har intet haft att erinra mot försäljningen.

Byggnadsstyrelsen, som inhämtat yttrande av riksantikvarieämbetet, har i utlåtande den 8 januari 1952 erinrat, att styrelsen under hand medverkat vid bl. a. de utredningar, som legat till grund för värderingen av ifrågavarande i kvarteret ingående fastigheter. Styrelsen har därvid med hänvisning till kronans eget behov av byggnadsmark i Stockholms centrala delar, rent principiellt icke ansett sig kunna tillstyrka en försäljning av kronan tillhörig mark inom nämnda område. Med hänsyn till den betydelse kvarteret Beridarebanan har för en lösning av de för staden angelägna frågorna om tunnelbanan och Nedre Norrmalms reglering ville styrelsen i likhet med de av kronan delegerade förhandlingsmännen dock icke motsätta sig att kronan, då det gäller att för detta betydelsefulla område skapa största möjliga frihet för en fullgod utformning av stadsplanen, avhänder sig berörda mark till staden.

Styrelsen har vidare erinrat om att styrelsen i en generalplan för tillgodo-seendet av statens framtida lokalbehov räknat med att Skeppsholmen skulle kunna utnyttjas för tillgodo-seendet av vissa lokalbehov främst för olika kulturella institutioner. I anslutning härtill har styrelsen funnit skäl att i första hand pröva möjligheten att tillgodose lokalbehovet för de av konsthögskolan utnyttjade lokalerna, som behöva ersättas, genom ianspråktagande för ändamålet av någon befintlig byggnad å Skeppsholmen.

Statskontoret har framhållit att med hänsyn till det ständigt växande behovet av centralt belägna lokalutrymmen för statliga verk och institutioner viss tvekan kan råda om lämpligheten av att överlåta kvarteret Beridarebanan till Stockholm stad. I betraktande av vad i utredningen anförts rörande angelägenheten för staden att förvärva detta markområde, motsatte sig statskontoret dock icke, att staten avhände sig äganderätten till i kvarteret ingående fastigheter, förutvarande tekniska skolans och nya elementarskolans byggnader samt det s. k. Sergelska huset.

Skäligheten av den förordade köpeskillingen — 13 miljoner kronor —

undandroge sig statskontorets bedömande. Av angivna belopp skulle 5,9 miljoner kronor gäldas kontant och återstoden täckas genom av staden utfärdade skuldförbindelser löpande utan ränta. Ifrågasätts kunde emellertid, om icke på av statskontoret anförda skäl, likvid för köpesumman helt eller delvis borde utgå i den form, att staden till kronan överläte annat centralt beläget markområde. Ämbetsverket förordade för sin del, att det närmare undersöktes huruvida icke ett dylikt markbyte kunde komma till stånd.

Statskontoret har vidare ingått på frågan om sättet för redovisningen av inflytande köpeskillingsmedel (s. 12 och 13).

Riksräkenskapsverket erinrar i yttrande den 5 februari 1952 om statskontorets uttalande att ämbetsverket med hänsyn till det ständigt växande behovet av centralt belägna lokalutrymmen för statliga verk och institutioner förklarar sig finna viss tvekan kunna råda om lämpligheten att till Stockholms stad överlåta ifrågavarande två tomter, vilka tillsammans bilda kvarteret Beridarebanan. Riksräkenskapsverket ansåge sig för sin del bära understryka detta uttalande av statskontoret, särskilt som kvarteret enligt den av statens representanter förebragta utredningen icke direkt beröres av de stora gatugenombrott, som enligt den av stadsfullmäktige år 1945 antagna principplanen skola företagas genom stadsdelen, nämligen förlängningen av Sveavägen, utbildandet av Sveaplatsen och den nya öst-västliga leden i Klarabergsgatan—Hamngatan.

Verket förordar vidare i likhet med statskontoret, att det närmare undersökes, huruvida icke överlåtelsen kan ske genom ett byte, där staden såsom motprestation till kronan överlåter annat centralt beläget markområde. Slutligen har även riksräkenskapsverket ingått på frågan om sättet för redovisning av köpeskillingen (s. 14 och 15).

Departementschefen har anförut följande.

De överläggningar, som resulterat i det nu föreliggande förslaget till avtal mellan staten och Stockholms stad angående kvarteret Beridarebanan, utgöra ett led i de mellan parterna inledda förhandlingarna rörande den reglering av statens markinnehav inom stadsdelen Nedre Norrmalm, som kan föranledas av förestående revision av stadsplanen för nämnda stadsdel.

Avtalsförslaget innebär, att tomterna nr 1 och 2 om 6 994 m² i kvarteret Beridarebanan förvärfvas av staden mot en köpeskillning av 13 miljoner kronor. Staden skall tillträda tomterna, så snart avtalet blivit för parterna bindande, och staten skall erhålla nyttjanderätt utan avgäld till de byggnader, som icke vid tillträdet kunna avstås. I enlighet härmed har köpeskillingen fördelats i tre delar i förhållande till arealerna å de vid skilda tillfällen frigjorda områdena. Sålunda skall den del av kvarteret Beridarebanan, som upptar f. d. Nya elementarskolans byggnad, — vilken är uthyrd till staden för allmänt läroverk — avstås omedelbart sedan avtal träffats. Köpeskillingen för denna del utgör 5,9 miljoner kronor. Av övriga byggnader inom kvarteret avses Sergelska huset, i vilket delar av konsthögskolan är inrymd, skola stå till stadens disposition den 1 januari 1953 för att stadens program för tunnelbanebygget skall kunna genomföras. För denna del av kvarteret uppgår köpeskillingen till 1,5 miljon kronor. Erinras må härvid, att staden erbjudit sig att för konsthögskolans behov uthyra lokaler i någon staden

tillhörig byggnad, tills eventuell nybyggnad färdigställdt eller staten anskaffat erforderliga lokaler i annan statlig byggnad. Slutligen stadgas i avtalsförslaget beträffande återstående del av kvarteret, vilken upptager f. d. Tekniska skolans byggnad — där konstfackskolan för närvarande har sina lokaler — att staden skall äga disponera nämnda byggnad, när ny statlig byggnad uppförts eller annan statlig byggnad kunnat göras ledig för konstfackskolan. Staten skall vidtaga sådana åtgärder att konstfackskolans avflyttning kan äga rum om möjligt före den 1 januari 1957. Den del av köpeskillingen, som faller på den tomtmark, varå f. d. Tekniska skolans byggnad är uppförd, utgör 5,6 miljoner kronor. Avtalsförslaget förfaller, om det ej blivit i huvudsak godkänt före den 1 juli 1952.

Från remissmyndigheternas sida ha framförts vissa erinringar mot avtalsförslaget.

Byggnadsstyrelsen förklarar sålunda, att styrelsen helst sett att staten tillförsäkrats viss återköpsrätt till lämplig fastighet, som kunde tillkomma vid ett framtida genomförande av Nedre Norrmalms reglering. Riksräkenskapsverket har ifrågasatt om ej staten i någon form bör behålla marken inom kvarteret. Statskontoret och riksräkenskapsverket ha förordnat, att det närmare undersökes, huruvida icke ett markbyte kan komma till stånd.

Frågan om en överlåtelse av kvarteret Beridarebanan i den form, att staden till staten överlåter annan centralt belägen mark har, enligt vad jag under hand inhämtat av statens representanter, undersökts vid förhandlingarna. På grund av den brist på dylik mark, som föreligger även för Stockholms stad, har en lösning i denna riktning icke ansetts möjlig. Vid detta förhållande och med hänsyn till stadens svårigheter med tunnelbanebygget och regleringen av stadsplanen för Nedre Norrmalm anser jag att statsmakterna icke böra motsätta sig att kvarteret Beridarebanan överlåtes i enlighet med det dem nu underställda avtalsförslaget. I likhet med byggnadsstyrelsen finner jag Sergelska husets karaktär av byggnadsminnesmärke icke böra utgöra hinder för en försäljning av kvarteret.

Mot köpeskillingens storlek har viss erinran anförts av riksräkenskapsverket, som gjort jämförelse med priset för en år 1946 av staten inköpt tomt inom kvarteret Blåmannen. För min del anser jag att den överenskomna köpeskillingen med hänsyn till föreliggande omständigheter bör kunna godtagas.

Byggnadsstyrelsen har förutsatt att de byggnadstillstånd, som erfordras för ett ersättande av de lokaler, som bortgå vid en försäljning av kvarteret, beaktas i samband med beslut om den byggnadskvot, som erfordras för genomförande av tunnelbanearbetena och Nedre Norrmalms reglering. Denna fråga har behandlats inom byggnadsberedningen, som ställt i utsikt i första hand byggnadskvot för de lokaler, som måste avstås. Frågan om ytterligare kvot för det utvidgade lokalbehov, som anses böra tillgodoses vid nybyggnad, torde i sinom tid få upptagas till avgörande.

Angående sättet för redovisningen av köpeskillingen ha statskontoret och riksräkenskapsverket i viss mån haft olika uppfattningar. Jag anser mig böra biträda det förslag, som riksräkenskapsverket framlagt. Det torde få ankomma på byggnadsstyrelsen att, efter samråd med riksräkenskapsverket, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de ytterligare bokföringsföreskrifter, som kunna anses erforderliga.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Lundqvist* väckt motion (I: 461), vari hemställdt att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förenämnda proposition. Beträffande de

skäl motionären anført till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen.

Utskottet. Föreliggande förslag till avtal innebär i korthet, att Stockholms stad mot en köpeskilling av 13 miljoner kronor skall förvärva de kronan nu tillhöriga tomterna i kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm enligt vissa i propositionen närmare angivna grunder. Initiativet till de förhandlingar som ägt rum i frågan har tagits från stadens sida. Utgångspunkten därvid har varit den avgörande betydelse som innehavet av nämnda kvarter ansetts äga för staden med hänsyn till det pågående tunnelbanebygget och den kommande regleringen av stadsplanen för Nedre Norrmalm.

De i ärendet hörda myndigheterna ha icke velat motsätta sig, att den nu ifrågavarande överlåtelsen kommer till stånd. Såsom av propositionen framgår ha dock under remissbehandlingen vissa erinringar framförts mot avtalsförslaget. Den tveksamhet som därvid yppats finner utskottet naturlig. Ur kronans synpunkt skulle det sålunda onekligen varit mera fördelaktigt, om överlåtelsen — på sätt förordats i vissa remissyttranden — kunnat ske genom ett byte, där staden såsom motprestation till kronan överlämnat annat centralt beläget markområde. Enligt vad departementschefen framhållit har emellertid en dylik lösning av frågan icke befunnits möjlig. Denna omständighet må synas beklaglig; dess praktiska konsekvenser böra å andra sidan icke överdrivas. Utskottet, som under hand inhämtat vissa upplysningar angående kronans behov av tomtmark för nybyggnadsändamål, har i varje fall för sin del bibragts den uppfattningen, att några egentliga svårigheter att tillgodose detta behov knappast behöva befaras, även om kronan nu avhänder sig kvarteret Beridarebanan. Möjlighet synes sålunda föreligga att få till stånd en tillfredsställande reglering av den i motionen I: 461 särskilt berörda frågan om telegrafverkets mark- och lokalbehov. Enligt utskottets mening torde ej heller i princip vara något att invända mot de grunder som tillämpats vid fastställandet av köpeskillingens storlek. Då kronan dessutom får anses äga visst intresse att medverka till lösandet av de delvis mycket komplicerade stadsplaneproblem det här gäller, finner sig utskottet kunna biträda departementschefens uppfattning, att statsmakterna icke böra motsätta sig att kvarteret Beridarebanan överlåtes på Stockholms stad i enlighet med det föreliggande avtalsförslaget. Vad departementschefen uttalat rörande sättet för redovisning av köpeskillingen m. m. har ej heller givit utskottet anledning till erinran.

I anslutning härtill vill utskottet ytterligare framhålla följande.

Sedan förevarande proposition avlåtits till riksdagen, har på privat initiativ framlagts ett nytt förslag till stadsplan för nu avsedda område, innebärande bl. a. att det s. k. sergelhuset skulle komma att bevaras för framtiden. Med hänsyn härtill kunde möjligen sättas i fråga, huruvida det verkligen är nödvändigt att kronan nu avhänder sig hela kvarteret Beridarebanan. Enligt vad utskottet under hand erfarit anses emellertid av olika skäl nämnda

förslag icke innebära någon ur Stockholms stads synpunkt godtagbar lösning av i detta sammanhang aktuella spörsmål. Vederbörande kommunala myndigheter ämna därför fullfölja de planer som ligga till grund för förevarande avtal. I betraktande härav finner utskottet — som önskar erinra om att det ytterst ankommer på Kungl. Maj:t att fastställa stadsplan — ovanberörda omständighet icke utgöra någon anledning för riksdagen att intaga annan ståndpunkt än den som kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts förslag.

Av det nu sagda följer att utskottet icke kan tillstyrka bifall till förenämnda motion, vari yrkats avslag på förevarande proposition.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 461, bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det vid statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 21 mars 1952 fogade förslaget till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående tomterna nr 1 och 2 inom kvarteret Beridarebanan i Stockholm; Kungl. Maj:t obetaget att vidtaga de smärre jämkningar i avtalet, som kunna visa sig erforderliga och om vilka överenskommelse kan komma att träffas.

2:o) **Försäljning av vissa telegrafverket tillhöriga fastigheter.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 17 och 18) föreslagit riksdagen medgiva, att vissa i statsrådsprotokollet nämnda, telegrafverket tillhöriga fastigheter i Nynäshamn och Ludvika må försälas på de villkor, som angivas i två vid statsrådsprotokollet fogade köpeavtal.

Med två särskilda skrivelser den 15 och 25 februari 1952 har *telegrafstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning *dels* ett den 11 och 16 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsförening i Nynäshamn u. p. a. av tomterna nr 2, 3 och 4 i kvarteret Mercurius samt stadsägorna nr 304—310 i kvarteret Örnen i Nynäshamn om sammanlagt 12 307 m² mot en köpeskilling av 310 000 kronor, *dels ock* ett den 23 och 26 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Ludvika stad av tomten nr 6 inom kvarteret nr 29 Loke i staden mot en köpeskilling av 275 000 kronor.

Avtalen ha som bilagor fogats vid propositionen (Bilaga 2 och 3).

Beträffande de närmare upplysningar, som av telegrafstyrelsen lämnats rörande försäljningarna, torde få hänvisas till propositionen (s. 17 och 18).

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må medgiva,

a) att förenämnda markområde i Nynäshamn må försälas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet

över kommunikationsärenden för den 21 mars 1952 fogade avtalet av den 11 och 16 februari 1952;

b) att tomten nr 6 inom kvarteret nr 29 Loke i Ludvika må försäljas på de villkor, som angivas i det vid samma statsrådsprotokoll fogade avtalet av den 23 och 26 februari 1952.

3:o) **Försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 18—20) föreslagit riksdagen medgiva, att vissa i statsrådsprotokollet nämnda, statens järnvägar tillhöriga fastigheter må försäljas på de villkor, som angivas i fyra vid statsrådsprotokollet fogade köpeavtal.

Med särskilda skrivelser den 16 och 21 mars 1951 samt den 21 och 22 februari 1952 har *järnvägsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning följande försäljningsavtal, nämligen

ett den 7 och 16 mars 1951 dagtecknat avtal om försäljning till Aktiebolaget Hakon Swenson av tomterna nr 2 och 3 inom kvarteret Bank i Ludvika mot en köpeskillning av 90 000 kronor,

ett den 16 och 20 mars 1951 dagtecknat avtal om försäljning till Aktiebolaget Ekens Fabriker av delar av fastigheterna Tollarp 1⁸—1¹⁰, 2³⁸—4⁰, 3¹⁰, 3¹⁷, 4⁵, 4⁶, 5⁵¹, 6⁶—9, 7⁴, 7³⁴—3⁶, 8⁵¹, 9³² och 9³³ i Västra Vrams socken, Kristianstads län, mot en köpeskillning av 170 000 kronor,

ett den 16 och 21 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Västerås stad av tomten nr 3 inom kvarteret Nanna i staden mot en köpeskillning av 79 000 kronor, samt

ett den 15 och 22 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Eds municipalsamhälle av två områden om ca 15 hektar av fastigheterna Ed Västra 2² och Ed Prästgården 1¹² i Eds socken, Älvsborgs län, mot en köpeskillning av 69 175 kronor.

Avtalen ha som bilagor fogats vid statsrådsprotokollet (Bilaga 4—7). Be-
träffande de närmare upplysningar som av järnvägsstyrelsen lämnats rörande försäljningarna torde få hänvisas till propositionen (s. 19).

Departementschefen har tillstyrkt ifrågavarande fastigheters och fastighetsdelars försäljning, då desamma icke ansetts erforderliga för statligt ändamål och köpeskillningarna synts godtagbara.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,
att riksdagen må medgiva,

a) att tomterna nr 2 och 3 inom kvarteret Bank i Ludvika må försäljas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 21 mars 1952 fogade avtalet av den 7 och 16 mars 1951;

b) att förenämnda fastighetsdelar i Tollarp, Västra Vrams socken, Kristianstads län, må försäljas på de villkor, som

angivas i det vid samma statsrådsprotokoll fogade avtalet av den 16 och 20 mars 1951;

c) att tomten nr 3 inom kvarteret Nanna i Västerås må försäljas på de villkor, som angivas i det vid samma statsrådsprotokoll fogade avtalet av den 16 och 21 februari 1952;

d) att två områden om ca 15 hektar av Ed Västra 2² och Ed Prästgården 1¹² i Eds socken, Älvsborgs län, må försäljas på de villkor, som angivas i det vid samma statsrådsprotokoll fogade avtalet av den 15 och 22 februari 1952.

4:o) **Försäljning av vissa statens vattenfallsverk tillhöriga fastigheter.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 20 och 21) föreslagit riksdagen medgiva, att vissa i statsrådsprotokollet nämnda, statens vattenfallsverk tillhöriga fastigheter och fastighetsdelar i Lilla Edets köping må försäljas på de villkor, som angivas i ett vid statsrådsprotokollet fogat köpeavtal.

Med skrivelse den 31 januari 1952 har *vattenfallsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning ett den 29 och 31 januari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Lilla Edets köping av Fuxerna Bengt Ivarsgården 1¹⁰¹, Fuxerna Lars Svensgården 5⁴⁹, stadsågan nr 262 + 269 + 297 + 298 + 352 samt delar av stadsågorna nr 9, 20 + 21 + 22, 72 + 81, 73 + 80, 74, 75, 76, 206 + 208 + 210 + 211 + 213, 225, 261, 263 och 264 i köpingen mot en köpeskillning av 214 000 kronor.

Avtalet har som bilaga fogats vid propositionen (Bilaga 8).

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att den försålda marken, som har en areal av ca 71,26 hektar, icke är behöflig för vattenfallsverket. De försålda fastigheterna ingingo med smärre undantag i den av vattenfallsstyrelsen år 1917 förvärvade egendomen Ljungkullen. Det bokförda nettovärdet utgör efter avdrag av försäljningsmedel 12 152 kronor. Taxeringsvärdet utgör 87 800 kronor, inklusive vissa mindre områden som icke ingå i försäljningen. De centralt belägna fastigheterna om ca 19 hektar, utgöras av mark, som är avsedd att inom en nära framtid exploateras för bostads- eller industriändamål. Återstoden, cirka 52 hektar, utgör mindre värdefull mark, delvis beväxt med skog.

Den avtalade köpeskillningen, 214 000 kronor, har beräknats med hänsyn till de olika centrala delområdenas uppskattade framtida tomtvärde.

Departementschefen har anfört följande.

Med biträdande av vattenfallsstyrelsens förslag förordar jag att förenämnda avtal godkännes. Jämlikt bemyndigande första gången av 1943 års riksdag äger Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, oavsett markens värde, besluta om försäljning av mark, avsedd för industribebyggelse, i bl. a. Lilla Edet. Enär ifrågavarande försäljning avser jämväl bostadsmark, torde riksdagens medgivande böra inhämtas.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må medgiva, att förenämnda fastigheter och fastighetsdelar i Lilla Edets köping må försälas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 21 mars 1952 fogade avtalet av den 29 och 31 januari 1952.

Stockholm den 20 maj 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Eric Ericson, Pålsson, Näsström, Sundelin, Lundqvist, fru Lindström och herr Edvin Thun; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Staxäng, Bergstrand, Akerström, Johansson i Mysinge, Hoppe, Petterson i Degerfors, fröken Elmén, herrar Gustafsson i Stockholm och Gustafsson i Skellefteå.

Reservation

vid *punkten 1:o*) (Försäljning av kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm) av herrar *Lundqvist*, *Rubbestad* och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen I: 461 och att därför

dels utskottets yttrande fr. o. m. det stycke å s. 6, som börjar med »De i», t. o. m. det stycke å s. 7, som slutar med »förevarande proposition», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Såsom av propositionen framgår ha under remissbehandlingen starka erinringar framställts mot avtalsförslaget. De betänkligheter som därvid yppats äro av den art, att det med fog kan göras gällande, att vederbörande myndigheter, ehuru de icke velat direkt motsätta sig den ifrågavarande överlåtelsen, i princip intagit en helt avvisande hållning. Denna ståndpunkt finner utskottet under förhandenvarande förhållanden mycket naturlig. Enligt utskottets mening kan det icke anses tillfredsställande bevisat, att Stock-

holms stad för fullföljandet av det pågående tunnelbanebygget har ett oundgängligt behov att fritt få disponera över kvarteret Beridarebanan. Detta kvarter synes ej heller direkt beröras av de stora gatugenombrott som enligt den av stadsfullmäktige år 1945 antagna principplanen skola företagas genom stadsdelen Nedre Norrmalm. Det förtjänar vidare särskilt uppmärksammas att vid avtalets upprättande, såvitt av propositionen framgår, vederbörlig hänsyn icke synes ha tagits till telegrafverkets tidigare framförda speciella intressen. Telegrafstyrelsen synes ej ens ha hörts i detta sammanhang. Att kronan under ovan angivna förhållanden skulle i ärendets nuvarande läge avhända sig den välbelägna och ytterst värdefulla tomtmark, varom här är fråga, och därigenom även nödgas utrymma byggnader, vilka skulle kunna användas under ytterligare åtminstone ett femtontal år framåt, anser utskottet icke vara välbetänkt. I betraktande av kronans stora behov av tomtmark torde, såsom i motionen I: 461 framhållits, över huvud taget någon försäljning icke böra ske, förrän dels juridiskt bindande stadsplan för området Beridarebanan — Fyrmörsaren framlagts och av såväl telegrafstyrelsen som byggnadsstyrelsen godkänts, dels ock klarlagts, huru telegrafverkets framtida mark- och lokalbehov kan på tillfredsställande sätt tillgodoses. I anslutning härtill synas allvarligt böra prövas även de av riksräkenskapsverket antydda möjligheterna för kronan att förvärva respektive i sin ägo behålla viss tomtmark inom det nu aktuella området.

Enligt vad utskottet under hand erfarit har nyligen på privat initiativ ett nytt förslag till stadsplan uppgjorts. Huruvida detta nya förslag kan komma att vinna stadens godkännande är ännu ej möjligt att bedöma. Att olika meningar råda på denna punkt har framgått av de senaste dagarnas pressuttalanden. Såvitt utskottet kan bedöma är detta förslags tillkomst ytterligare ett skäl för att försäljningsfrågan bör av Kungl. Maj:t upptagas till förnyad prövning.

Utskottet förutsätter liksom motionären att, därest anledning till försäljning skulle föreligga, Kungl. Maj:t åter förelägger ärendet för riksdagen, så snart i motionen begärda kompletterande utredningar hunnit verkställas.

Ur stadens synpunkt kan det måhända vara beklagligt, om beslut i frågan icke fattas nu omedelbart. Ansvar för härför kan emellertid icke anses falla på kronan, som självfallet har ett legitimt intresse av att dess egna behov tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt erinra om den ovillighet stadens representanter visat att medverka till en sådan lösning av problemet, att överlåtelsen kunde ske i form av markbyte.

Av det nu sagda följer att utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till motionen I: 461, vari yrkats avslag på Kungl. Maj:ts förevarande proposition.»

dels ock utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, med bifall till motionen I: 461, avslå Kungl. Maj:ts förslag.»